

DE KNEU.

Daines Barrington, de vriend en correspondent van Gilbert White heeft eens een merkwaardige vergelijkende tabel opgesteld omtrent de virtuositeit van een aantal zangvogels. Hij gaf punten voor welluidendheid, pittigheid, aandoenlijkheid, omvang en uitvoering. Het hoogst aantal te verkrijgen punten was 20 en dat werd aan geen enkele vogel toegekend. Wij kennen dat, want op verschillende scholen huldigen vele leeraren ook den regel, dat de 10 niet voor de leerlingen is bestemd.

De nachtegaal brengt het bij Barrington dan ook maar tot een totaal van 90 punten op de honderd. Voor pittige opgewektheid (sprightliness) krijgt hij 14, voor de andere onderdeelen 19.

Onmiddellijk op den nachtegaal volgt nu de kneu met 74 punten. Voor de aardigheid noem ik nu nog even de andere kunstenaars: zwartkop-grasmusch 66, akkerleeuwerik 63, graspieper 60, boomleeuwerik 59, roodborstje 58, putter 51, schildvink 36, groenvink 22, heggemus 20, zanglijster 20, winterkoning 20, sijsje 14, merel 12, barmsijs 12, rietgors 8.

Ik denk wel, dat niemand het eens zal zijn met deze rangschikking. De lage waardeering van zanglijster en merel zal velen verbazen en we kunnen er ook moeilijk vrede mee hebben, dat de roodborst een heel eind onder den graspieper komt te staan. Er is op zulke berekeningen natuurlijk altijd heel wat aan te merken, de heele cijfergeveerij heeft een zeer sterken subjectieven grondslag, vooral wanneer het er op aankomt, om uitingen van dieren te beoordeelen naar aandoeningen van menschen. Wat is er bijvoorbeeld over de klagelijkheid en aandoenlijkheid van den nachtegaal al een onzin gedebiteerd, of over het vreugdevolle van den leeuwerik en den ernst van de merel.

Maar ik vind het volkomen in den haak, dat op Barrington's lijst de kneu een hooge plaats inneemt, want hij is ongetwijfeld een van onze beste en veelzijdigste zangers. Wij kunnen hem zoowat het heele jaar door te hooren krijgen, uitgezonderd misschien een paar weken in Januari en Februari en een enkele week in September. 's Nachts zingt hij niet en evenals de meeste vinkachtige vogels begint hij te zingen precies bij zonsopgang. In het groote indrukwekkende morgenkoor, dat aangeheven wordt één uur voor dien tijd komt hij dus niet voor; daar heeft de lijsterfamilie de overhand.

Kneuen leven gezellig. Waar de levensvoorwaarden gunstig zijn, broeden verscheidene paren dicht bij elkander. In het Staatsnatuurmonument de Mui op Texel heb ik in duindoornstruiken even onder den kam van een helling op zuidoost groepjes gevonden van vijf, zeven en tien kneuennesten. In die groepen was de grootste afstand tusschen twee nesten acht meter, de kleinste afstand ruim twee meter. Waar het niet makkelijk gaat om de nesten te zoeken, kan men zich altijd een oordeel vormen door bij zonsopgang te letten op het aantal zangers. Zoo telde ik er achttien op een duindoornhelling bij Overveen op een oppervlakte van twee hektaren en op Goeree in den laten namiddag een negental in een strook van honderd meter lang en tachtig meter breed. Het was in Juli en dat heele duin was begroeid met hondsroos, eglantier, liguster, vlier, kamperfoelie alles in volsten bloei.

Fig. 1. *Kneu-man bij zijn nest in de dophei.*

Een zingende kneuman, in zijn volste prachtkleed in den top van een reusachtigen rijk bloeienden eglantier met als achtergrond de breede wateren en de duinen van Schouwen in het nevelig verschiet, dat is wel een van de allermooiste dingen, die je kunt beleven. Zonder zoo bont te zijn als de putter, is de kneu toch sterk gekleurd: het prachtig karmijn van schedel en borst, het diep kastanjebruin van den rug, het felle wit en zwart van vleugelranden en staartzoom, dat is alles met elkaar heel schitterend en toch harmonisch. Het wijfje mist die sterke kleuren, maar ziet er toch heel prettig uit, vooral door de aardige streepteekening. In den winter en vroege lente is het kleed van den kneuman eventjes getemperd doordat de nieuwe veertjes breede grijze randen hebben, die de kleuren bedekken. Naarmate die randen wegrafelen komt de kleur al meer en meer uit, zoo sterk zelfs, dat men vroeger wel gemeend heeft, dat in den loop van den zomer nieuwe kleurstof in de veeren doordrong, maar het schijnt allemaal neer te komen op het afpellen van de grijzigheid.

De zang van de kneu is gekenmerkt door zijn gelijkenis met menschenlijke muziek. Telkens hooren we intervallen die duidelijk vastgesteld kunnen worden en men kan dan van den kneuzang ook veel opschrijven in ons notenschrift. De mooiste strofe, die ik in mijn aantekeningen kan vinden is deze:

$\overline{5\ 5\ 5} - \overline{1\ 1\ 1}, \overline{3\ 3\ 3} . \overline{5\ 5\ 5}, 5\ \overline{5\ 5\ 5}\ \overline{3\ 1};$

duur vier seconden. Dit was voor een kneu nog al een rustig tempo. Dikwijls zingt hij zoo snel, dat alleen een bijzonder geoefend musicus hem kan volgen. Maar over het algemeen is hij een gemakkelijk zanger en wie zich eens wil gaan verdiepen in het zoo

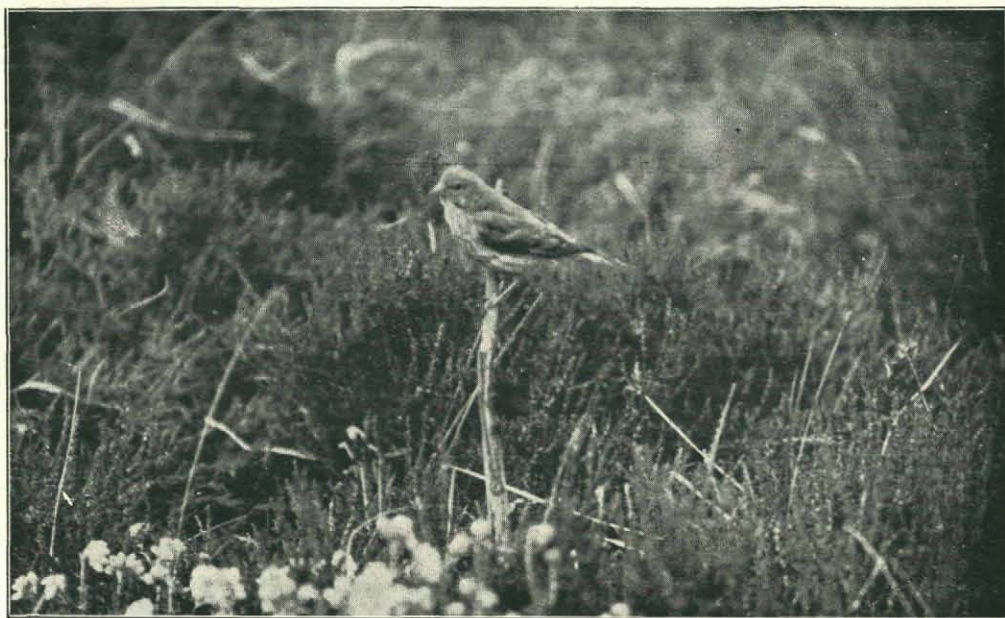

Fig. 2. *Kneu-wijffe bij haar nest in de dophei.*

aantrekkelijk onderwerp van den vogelzang kan ik wel aanraden, te beginnen met de kneu. Let er ook eens op, dat andere vogels hem in de gaten hebben en hem graag nabootsen. In de goede dagen, toen het Moergestelsche Broek nog bestond, heb ik daar het blauwborstje de kneu hooren tarten in zijn eigen taal. Hier ontstond een soort van beurtzang. Beurtzang tusschen kneuen onderling heb ik ook wel gehoord. Maar in hun koor zingt ieder op zijn eigen houtje. Bij tijd en wijle zingen ze ook al vliegende en als ze onder het vliegen niet zingen, dan laten ze toch nog altijd hun lokroepje hooren, dat voor mij klinkt als: knut, knut, knut.

Het kneuennest ligt zelden boven manshoogte en even zelden geheel op den grond. De voering is al naar omstandigheden van dierenwol of plantenpluis, soms ook met een enkel veertje. Er bestaat geen voorkeur voor bepaalde struiken, het komt er maar op aan, of het nest goed verborgen kan zijn of goed verdedigd door stekels of dorens. Nesten met eieren kunnen reeds gevonden worden in de laatste week van Maart en nog tot in Augustus. Mannetje en wijffe werken beide aan de verzorging der jongen. De film van Burdet geeft den indruk, dat het mannetje vaker bij het nest komt, dan het wijffe, mogelijk is hij ook minder schuw. Met schildvink en goudvink hebben wij dezelfde ervaring opgedaan.

Hier in Kennemerland zien wij kneutjes den heelen winter door, ofschoon in gering aantal. Alleen waar zeer veel voedsel voor hen te vinden is, op uitgestrekte ruigten van distel, klit, herik, ganzevoet, varkensgras enz. zien we wel eens een troep van omtrent honderd. In Thijssse's Hof komen kneuen tegelijk met sijsjes op de vruchten van de Teunisbloemen. Die springen van zelf al open, maar de vogels breken boven-

dien de vruchtkleppen nog verder buitenwaarts. Ook eten ze de elzenvruchtjes zoowel op den grond of op het ijs onder de boomen, als wel hoog in de takken zelf, pluizend aan de proppen, haast even lenig als meezen of sijsjes.

In Februari zijn er opeens veel meer kneuen, de voorjaars trek is begonnen en nu zien we ze alweer veel in de elzensingels langs de bollen velden. Er is alle reden, om aan te nemen, dat de eerstgekomenen onze eigen broedvogels zijn. Maar de trek houdt aan tot eind April of begin Mei.

De najaars trek valt in September. In den vroegen morgen van den laatsten zomer dag eenige jaren geleden zag ik een aantal kneutjes rondvliegen in een duinvallei nabij Overveen. Ze vlogen meest in troepjes van vier of vijf. Ook waren er tweetallen, die elkaar achtervolgden. Alle knutterden of zongen. Een enkele was er, die vloog een halve minuut rond, aldoor prachtig zingend. Langzamerhand kregen de sterkste lokroepen de overhand, de kleine groepjes vereenigden zich tot grootere en ten slotte begon de beweging te gelijken op die van een bijenzwerm, wanneer de koningin eindelijk uitzwermt. Er kwam een verdichting in den troep. Eindelijk streken alle vogels, een honderdtal, neer in de hoogste toppen van een eikenboschje. Daar hieven ze nog eens gezamenlijk een geweldigen koorzang aan, om dan joelend en dwarrelend weg te vliegen. De lage zon deed op een oogenblik de onderzijde van de wickjes spiegelen als witte vlindervleugels. Het was een zonnige morgen met flauwen noordoostenwind; den vorigen morgen had het zwaar gehageld. Nog een week lang duurde die kneuendrukke en na nog een week kwamen de koperwicken. We hadden dat jaar een bijzonder mooien herfsttrek.

Er wordt geklaagd, dat de kneutjes minder algemeen zijn dan vroeger. Wanneer ik zoo'n klager ontmoet, vraag ik hem eerst op den man af, of hij tegenwoordig wel net zoo vaak op plaatsen komt, waar kneuen verwacht kunnen worden. Want meestal zijn die klagers ouder dan vijftig jaar en huizen ze in de stad. Een andere zaak is, of de ruimte, waar kneuen zich gelukkig gevoelen, in ons land ook afneemt. Dat is stellig het geval. Ook komt het mij voor, dat de kneuen er nog niet in slagen, om evenveel van landbouw en veeteelt te profiteeren als musschen, spreeuwen, schildvinken en groenvinken.

JAC. P. THIJSSE.

TERUGMELDINGEN VAN GERINGDE AALSCHOLVERS

(*PHALACROCORAX CARBO SINENSIS SHAW & NODDER*).

Zoals bekend zal zijn werden de resultaten van het Nederlandsche Ringonderzoek betreffende de vogeltrek jaarlijks gepubliceerd in Zoölogische Mededeelingen door wijlen Prof. Dr. E. D. v. Oort. De teruggemelde vogels worden soortgewijze behandeld en gerangschikt naar het ringnummer. Dat deze op zich zelf belangrijke publicaties zijn, behoeft niet nader te worden betoogd; het is echter materiaal, dat op bewerking wacht. Ik heb een aanvang gemaakt met de terugmeldingen van eenige soorten, waarvan voldoende gegevens beschikbaar zijn, in kaart te brengen.